

Abant Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Abant Social Sciences

2024, 24(3): 977-1002, doi: 10.11616/asbi.1516358

Fotoğraf Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Çözümlemesi Yöntemiyle İncelenmesi (1983-2023)

Content Analysis Research on Postgraduate Theses Written on Photography (1983-2023)

Beyza TOKGÖZ¹

Geliş Tarihi (Received): 15.07.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 25.09.2024

Yayın Tarihi (Published): 30.11.2024

Öz: Fotoğraf, icat edildiği dönemden itibaren bilim, haber ve iletişim gibi pek çok farklı alanda kullanılmıştır. Bu araştırmada, fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin genel görünümünü ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, 1983-2023 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın Ulusal Tez Merkezi veri tabanında bulunan ve başlığında "fotoğraf" kelimesi geçen erişime açık 689 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Bu lisansüstü tezler; tez türü, yazım dili, yazıldığı yıl, üniversite, anabilim dalı/anasanat dalı/bilim dalı ve tez konusu olarak yedi başlık açısından içerik çözümlemesi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda lisansüstü tezlerde; en fazla yüksek lisans tezi yazıldığı, yazım dilinin ağırlıklı olarak Türkçe olduğu, en çok tez yazılan yılın 2019 yılı, en çok tez yazılan üniversitenin Marmara Üniversitesi, en fazla tezin Fotoğraf Anasanat Dalı'nda yazıldığı, tezlerde çoğunlukla tercih edilen konunun Sahne ve Görüntü Sanatları olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fotoğraf, Lisansüstü Tezler, İçerik Çözümlemesi.

&

Abstract: Since its invention photography has been used for many different areas such as science, news and communication. This research aims to reveal the general view of postgraduate theses written on photography. In this regard, 689 postgraduate theses in the Council of Higher Education National Thesis Center, from year 1983 to 2023 with containing the word "photography" in the title were evaluated by content analysis in terms of thesis type, language, year, university, department/major art/science and thesis topic. As a result of the research; the most written theses were master's theses, the written language was predominantly Turkish, the most theses were written in the year 2019, the most theses were written at Marmara University and in the Photography Art Major, and the most preferred subject was Performing and Visual Arts.

Keywords: Photography, Postgraduate Theses, Content Analysis.

Atıf/Cite as: Tokgöz, B. (2024). Fotoğraf Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Çözümlemesi Yöntemiyle İncelenmesi (1983-2023). *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(3), 977-1002. doi: 10.11616/asbi.1516358

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

¹ Doktora Öğrencisi, Beyza Tokgöz, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema ABD, tkgzbeyza@gmail.com

1. Giriş

İnsanın yaşamını ve çevresini kalıcı görüntülerle aktarma ve anlatma ihtiyacı mağara duvarlarına çizilmiş resimlerden beri gözlemlenmiştir. İlk çağlardan itibaren, insanlar diğer insanlarla iletişim kurma amacıyla şekil veya semboller kullanarak yaptıkları işleri anlatma ihtiyacı duymuştur. Bu ihtiyaç doğrultusundaki çabaları da mağara duvarlarına çizilen figürlerde kendini göstermiştir (Kasım, 2003: 3). Mağara duvarlarına çizilmiş figürlerin ve resimlerin ilk belgeleri, Fransa'daki Lascaux ve İspanya'daki Altamira mağaralarında bulunan ve hemen hemen milattan önce 30.000 yılında yapıldığı varsayılan çizimlerdir (Turan, 2012:5). Bu çizimlerde, görüntüleri yüzeyler üzerine kaydedebilmek için boyama, çizme veya kazıma gibi geleneksel resmetme teknikleri kullanılmıştır (Kılıç, 2013:103). İlk çağlarda çizilmiş olan bu figürler resim sanatının başlangıcını, resim ise fotoğrafın başlangıcını oluşturmuştur. Dolayısıyla fotoğrafın temelini, tarih öncesi dönemlerde mağara duvarlarına çizilen resimlerle başladığı ifade edilebilir (Kasım, 2003: 3). Tarih öncesi zamanlardan itibaren görüntüleri kaydederken el ile oluşturulan geleneksel resmetme teknikleri kullanılmıştır.

Görüntülerin -insan eli ile geleneksel yöntemler kullanılarak çizilmesi yerine- görüldüğü şekliyle kaydedilmesi hep arzulanmıştır. Camera obscura (karanlık oda, karanlık kutu) olarak adlandırılan dört tarafı kapalı ve ışık geçirmeyen bir kutunun, bir yüzeyinde açılan küçük bir deliğin karşısındaki yüzey üzerine görüntünün alt-üst ve sağ-sol olmak üzere ters bir şekilde düştüğü milattan önce beşinci yüzyıldan itibaren bilinmektedir. Ancak, oluşan görüntünün yüzey üzerine kaydedilmesi ve kaydedilen görüntülerin kalıcı olmasının gerçekleştirilmesi için uzun yıllar bir çok insan fizik ve kimya gibi çeşitli bilim dallarından faydalanarak çalışmıştır; Mo Ti, Aristoteles, İbnü'l Heysem, Roger Bacon, Leonardo da Vinci, Johannes Kepler, Thomas Wedgwood ve John Frederick William Herschel bunlardan sadece bir kısmını oluşturmaktadır (Kanburoğlu, 2003:3-8; Kanburoğlu, 2010:21-25; Kasım, 2003:3-5; Kasım, 2013:57-60; Modiano, 2007:11-20; Turan, 2012:3-30). Camera obscura ile elde edilen görüntülerin kaydedilmesi ve sabitlenmesine yönelik süregelen bu çalışmaları Benjamin (2011:3) "bu dönemdeki birçok insan birbirinden bağımsız olarak aynı amaca ulaşmaya uğraşıyorlardı" şeklinde yorumlamıştır. Bütün bu çalışmaların, bilgi birikimlerinin birbirine eklenmesi ve Sanayi Devrimi ile birlikte gerçekleşen teknolojik ve toplumsal gelişmelerin sonucunda 1826 yılında ilk fotoğraf makinesi icat edilmiş ve ilk fotoğraf görüntüsü elde edilmiştir.

Fotoğraf en temel anlamıyla, görüntüleri bir cihaz kullanarak yüzey üzerine kaydetmektir; ışık vasıtasıyla görüntü resmetme teknolojisidir. Bir cihaz (aygıt) tarafından üretilen görüntüler teknik görüntü olarak tanımlanır ve fotoğraf teknik görüntülerin ilki olma özelliğine sahiptir (Flusser, 2009:11 ve 15). Dolayısıyla genel olarak, fotoğraf "Dış dünyadaki görülebilir bir fenomenin ışık aracılığıyla bir kamera (fotoğraf makinesi) kullanılarak kaydedilen durağan görüntüsü" (Chandler ve Munday, 2018:146) veya "fotoğraflama yoluyla elde edilen bir resim, tasvir ya da kopya" (Clarke, 2017:22) olarak tanımlanır. Fotoğraf teknolojisinin ilk dönemlerinde, ışığa duyarlı kimyasallar görüntünün kaydedilmesinde önemli rol oynarken, günümüzde ışığa duyarlı kimyasalların yerini ışığa duyarlı algılayıcılar almıştır; analog fotoğraf dijital fotoğrafa doğru evrilmiştir.

Fotoğraf –resmen bulunuşundan itibaren yaklaşık iki yüz yıl içinde- teknolojisinde yaşanan hızlı gelişim ve değişimle beraber, toplumsal hayat içindeki yerini ve önemini (kendisine yönelik tartışmalara rağmen) hep korumuştur. Freund (2006:8) "fotoğrafın toplumsal yaşamda çok önemli bir yeri" olduğunu vurgulamıştır. Çünkü, fotoğrafın bir cihaz kullanılarak görüntüyü kaydetmesi ve insan elinin müdahalesinden bağımsız olduğu düşüncesi ona nesnellik statüsünü kazandırmıştır ve bundan dolayı da belge olarak görülmüştür. Bu açıdan, fotoğraf hem bilgiyi hem de düşünceyi taşıyan bir araçtır (Kılıç, 2013:103). Öte yandan fotoğraf, sanatsal ifade ve üretim aracı olarak da kullanılmıştır; icadından itibaren süregelen tartışmaların ardından güzel sanatların bir dalı olan yüzey sanatlarına dahil edilmiştir. Fotoğraf, sanattan bilime, iletişimden habere, modadan tanıtım ve reklama kadar bir çok farklı alan tarafından kullanılmıştır.

Bu araştırmada, toplumsal bir araç olan fotoğrafın bilimsel çalışmalardaki yani literatürdeki durumunu ortaya koymak için fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin genel bir görünümünün sunulması amaçlanmıştır. Bu amaçla, Yükseköğretim Kurulu'nun Ulusal Tez Merkezi veri tabanında bulunan ve

başlığında “fotoğraf” kelimesi yer alan lisansüstü tezler incelenmiştir. Lisansüstü tezler, tez türü, yazım dili, yılı, yazıldığı üniversite, yazıldığı anabilim dalı/anasanat dalı/bilim dalı ve tez konusu başlıkları doğrultusunda içerik çözümlemesi yöntemi ile incelenmiş, elde edilen veriler tablolaştırılarak sunulmuştur.

1.1. Fotoğrafın Farklı Kullanım Alanları

Dünyanın gerçek görünüşleri, ilk başlarda insan eli ile oluşturulan çizimlerle geleneksel yöntemler kullanılarak aktarılırken, Rönesans’tan sonra ise camera obscura ve camera lucida’nın da kullanılması ile çizimler vasıtasıyla elde edilmiştir. İnsan elinin öznel müdahalesi olmadan inandırıcı görüntüleri yaratmak amacıyla nesnelere gelen ışığı kimyasal olarak hassaslaştırılmış bir yüzeye yansıtılarak görüntü üreten deneylerden devrim niteliğinde resimsel bir araç olan fotoğraf ortaya çıkmıştır (Trachtenberg, 1980:3). Dünyanın gerçek görünüşlerinin, bir yüzey üzerine kaydedilmesi ve sabitlenmesi yani fotoğrafın bir resmetme tekniği ve aracı olarak ortaya çıkması 1826 yılında gerçekleşmiştir. Nihayetinde 1839 yılında fotoğrafın bulunmasının resmileştirilmesinin ardından ‘fotoğraf’ kavramı kamuoyuna duyurulmuştur (Frizot, 1998:15).

Fotoğraf, ışığın, optiğin ve duyarlı yüzeyin kullanılması ile elde edilen bir resmetme tekniğidir. Tarihsel olarak gelişimi üç farklı alanda ortaya çıkmıştır: Birincisi, 1826 yılında Nicéphore Niépce tarafından elde edilen ilk helyograf levha ile fotoğraf bir resmetme tekniği olarak ortaya çıkmıştır. Niepce’in ölümünün ardından, fotoğrafın resmetme tekniği olarak bulunuşunu Louis Jacques Mande Daguerre 1839 yılında resmileştirmiştir. İkincisi, 1841 yılında W. Henry Fox Talbot tarafından negatifin icat edilmesi ile fotoğrafın çoğaltım teknolojisi olarak bulunuşudur. Üçüncüsü ise 1845 yılından itibaren fotoğrafın kendine özgü özellikleriyle sanat ortamına girmesidir; O. Gustave Rejlander, H. Peach Robinson, J. Margaret Cameron, G. F. Tournachon-Nadar gibi kişilerin sanatsal nitelikteki çalışmaları bu süreç içinde etkili olmuştur (Kılıç, 2021:76). Talbot’a kadar olan dönem fotoğrafın ortaya çıkışına yönelik bir süreç iken, ondan sonraki dönem ise fotoğrafın gelişmesine ilişkin süreçtir. Niépce, Daguerre ve Talbot çalışmaları ile çağdaş fotoğrafçılığın temel öğelerini belirlemişlerdir, sonrasında fotoğrafın kaydetme ve mekanik çoğaltma süreciyle ilgili yapılan tüm katkılar, onların oluşturduğu temel üzerinde ilerlemiştir (Kılıç, 2008:101).

Fotoğrafın ortaya çıkışında ve ilerlemesinde teknolojik gelişim önem arz ederken, toplumsal açıdan içinde bulunduğu dönemin koşullarının da belirleyici olduğu özellikle belirtilmelidir. 1839’da fotoğrafın resmi olarak bulunduğu dönem, batı toplumunda ve kültüründe büyük değişimlerin yaşandığı ‘devrim çağı’ idi: demiryollarının Avrupa ve Kuzey Amerika kıtasına yayılması; kırsal kesimde yaşayan insanların kent merkezlerinde yoğunlaşması ile kentlerin genişlemesi; toplumun işçi, esnaf ve sanayi patronu gibi sınıflara ayrılarak katmanlaşması; hızlı sanayileşmede makinelerin aralıksız kullanımı gibi gelişmeler fotoğraf hakkındaki ilk dönem tartışmaları etkileyen önemli tarihsel olaylardır. Bu dönemde fotoğrafın modern bir araç olarak hem bilimi hem de iletişimi temsil ettiği düşünülmüştür (Trachtenberg, 1980: ix).

Bu toplumsal ve kültürel değişimlerin yanısıra bilim alanında da -fotoğrafın resmi olarak bulunduğu 1839’larda- August Comte’un *Pozitif Felsefe Üzerine Dersler*’i tamamlamak üzere olduğu bilinmektedir; dolayısıyla pozitivizm, fotoğraf makinesi ve sosyoloji aynı dönemin ürünüdür (Berger, 2015:91). Fotoğraf, deneysel gerçeklerin gözlemler ve görsel kanıtlarla oluşturulabileceğine dayanan pozitivist bilimin kavramlarının egemen olduğu dönemde geliştirilmiştir. Pozitivizm bağlamında, fotoğraf makinesi, gerçekliği kaydetmek için bilimsel bir araç olarak kabul edilmiş ve erken savunucuları tarafından dünyayı elle oluşturulan görüntülerden daha doğru bir şekilde temsil etmenin bir yolu olarak kabul edilmiştir (Cartwright ve Sturken, 2001:16-17). Fotoğrafın, pozitivist görüşün üretimi için bir araç olma konusunda gerçeklikle özel ve yakın bir ilişkisi olduğu görülmektedir. Çünkü pozitivizme göre, fotoğraf, sadece teknik olarak değil, aynı zamanda ayırım gözetmeksizin gerçekçidir: yalnızca var olan şeyleri iyi görmekle kalmaz, her şeyi görür ve böylece her şeyi temsil alanına getirir (Slater, 1995:222-223). Berger’in ifadesine göre, tüm görüntü teknolojilerinin kökten değişim geçirdiği bir dönemde ortaya çıkan fotoğrafın kendini ispat etmesi, onun en temel özelliklerinden birini oluşturmaktadır. John Berger, “yirminci yüzyıl şartlarında fotoğraflar, görülen şeylerin kayıtlarıdır” derken fotoğrafik görüntünün “gerçek”in bir benzeri olarak onaylanmasının altını çizer (Berger, 2015).

Fotoğraf, bulunuşundan itibaren kısa bir süre içerisinde birçok farklı alan, disiplin ve sanat literatürünü etkilemiştir. Fotoğrafın anlamı ve diğer alanlar üzerinde yarattığı etki üzerine, farklı alanlardan bir çok düşünür, bilim insanı veya sanatçı düşüncelerini paylaşmışlardır (Değirmenci, 2016:27). Çünkü, bulunduğu dönemde fotoğraf norm dışı bir buluş olarak bilim ve sanatın kesiştiği bir noktada durmaktadır; teknik yönünün (camera obscura, fotoğraf makinesi) veya bitmiş ürünün (görüntü) ele alınmasına bağlı olarak bilim veya sanat içerisindeki yeri kanıtlanmaya çalışılmıştır (Frizot, 1998:16). Örneğin, fotoğrafın bulunduğu dönemlerde gerçeğin bir kaydı olarak görülmesinden dolayı, Charles Baudelaire ve Lady Elizabeth Eastlake gibi düşünürler tarafından fotoğrafın sanat olamayacağı ve bilimlerin bir aracı olarak kullanılması yönünde telkinler yapılmıştır: Baudelaire (1980:83 ve 88), fotoğrafın tamamen endüstriyel bir yapıya sahip olduğu için insanın hayal gücünden etkilenmediğini (ki ona göre insanın hayal gücü ile rüyalarına ilişkin zihinsel dünyasının yansımaları sanatı oluşturmaktadır), dolayısıyla bu eksikliğin onu güzel sanatlar alanından dışladığını savunmuştur. Bu yüzden de fotoğrafın gerçek görevinin, sanat ve bilimlerin hizmetkârı olması gerektiği şeklinde ifade etmiştir. Eastlake (1980:39-40 ve 66) ise, fotoğrafın, yalnızca kamera, ışık ve kimyasalları içeren tamamen mekanik bir resim yapma sürecinin ürünleri olduğuna inanmış, fotoğrafik görüntülerin oluşturulmasında insanın zihinsel güçlerine (yani öznelliğine) dair kanıt görmediği için fotoğrafın güzel sanatlar statüsünü reddetmiştir. Ona göre, fotoğrafçılık görsel iletişimin yeni ve temelde nesnel bir araçtır. Bu doğrultuda fotoğrafın işi, ancak akli olmayan bir makinenin sağlayabileceği ölçüde tarafsız ve eksiksiz bir biçimde olguların kanıtlarını sunmaktır.

Fotoğrafın ilk dönemdeki hem bilimsel kayıt hem de yeni bir sanat formu olarak bu belirsiz statüsü, fotoğrafın ne olduğu ve onu uygulama hakkına kimin sahip olduğu konusunda bir belirsizlik yaratmıştır (Mirzoeff, 1999:67). Yukarıdaki örneklerde açıklandığı üzere, fotoğrafın görüntü kaydı olarak öncülü resim sanatı olduğu için önce resimle kıyaslanmıştır. Resimde kalem, boya, tuval gibi gereçler kullanılarak ressamın istediği görüntüyü çizmesine rağmen, fotoğrafta bir cihaz ile kimyasalların kullanılması sonucunda görüntü kaydedilirken daha gerçekçi olunmasından dolayı resim ve fotoğraf birbirinden farklı kavramlardır (Kasım, 2003:3). Fotoğrafın bir cihazla üretilmesi ve gerçekçi olma özelliği nedeniyle öznelliği aktaramayacağı, bu yüzden de insan eli ve yeteneğine dayalı resimden farklı olduğu düşünüldüğü için sanat olup olmayacağı yönünde tartışmalar yoğun olmuştur. Fotoğrafın bir sanat olarak kabul edilmesi yani güzel sanatların bir dalı olarak yüzey sanatlarına kabul edilmesi zaman içinde ve birçok farklı fotoğrafçının üretimleri sonucunda gerçekleşmiştir. Berger (2005:10), fotoğrafçının birçok farklı görünüm içerisinde fotoğrafı o görüntüyü seçmesinin fotoğraflarda bir görme biçiminin varlığını gösterdiğini ve bu yüzden de fotoğrafların sadece mekanik kayıtlar olmadığını özellikle vurgulamıştır. Başka bir deyişle, fotoğrafçı, fotoğrafın tekniği ve anlatım olanaklarını kullanarak kendi öznelliğini fotoğrafla aktarabilmektedir.

Fotoğraf ilk bulunduğu dönemlerde, bilim ve sanatın yanısıra, manzara, portre, mimari yapılar ve nesnelerin görüntülerinin çoğaltılması için çok fazla kullanılmıştır. Fotoğrafın bulunduğu dönemlerde, tekniğinin pahalı olması onun üst gelir gruplarına hitap etmesine neden olmuş, ancak George Eastman Kodak'ın selüloz tabanlı filmleri ile browni fotoğraf makinesinin icadı ve bu icadın halka ucuz biçimde sunulması sonucunda fotoğraf daha geniş kitlelere yayılmıştır (Kanburoğlu, 2002:403). 1800'lü yılların ikinci yarısından itibaren fotoğraf geniş kitlelere yayılmaya başlamış, sonrasında herkesin kolaylıkla kullanabileceği basit fotoğraf makinelerinin üretilmesiyle birlikte fotoğraf yaşamın her alanına yayılmıştır. Günümüzde de fotoğraf sanatsal, görsel sunum, bilimsel kayıtlar, belgelemek gibi sayısız alanda kullanılmaktadır (Kılıç, 2012:30). Gündelik yaşamın her alanına yayılan fotoğraf aracı ile insanlar yaşamlarının her anına yönelik tanıklık yapabilecek görüntüleri sürekli biçimde sabitleme gücüne kavuşmuştur (Gezgin, 1996: 17). Fotoğrafın teknolojisi basitten karmaşığa doğru değişmiş ve gelişmiştir, ancak buna karşın fotoğrafın bir belge olma özelliği hep var olmuştur ve değişmemiştir (Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonu [TFSF], 2013:8). Freund'a göre (2006:8) fotoğraf toplumsal hayatın ayrılmaz bir parçası olmuştur; çünkü fotoğrafın dış gerçekliği birebir yeniden üretme becerisi ona belge ve belgesel özelliği kazandırmış, böylece toplumsal yaşama ilişkin güvenilir ve tarafsız bir çoğaltma biçimi olma özelliği ile birlikte toplumda en önde gelen araçlardan birine dönüşmüştür. Bilim için olduğu kadar sanayi için de vazgeçilmez bir araç olarak görülmüştür (Freund, 2006:8-9).

Çok yönlü bir araç olan fotoğraf, bir görüntü ve temsil aracı olması nedeniyle gerçeklik açısından da tartışmaların odağında yer almıştır. Berger (2015), Cartwright ve Sturken (2001), Sontag (2008) gibi düşünürler fotoğrafın gerçekliğinin eleştirisini yapmışlardır. Bütün bu tartışmalara rağmen gerçeğin bir kaydı olarak görünen fotoğraf; jeoloji, tıp, antropoloji, astronomi, haber, bilim, seyahat, reklam gibi bir çok alanda kullanılmıştır ve hala kullanılmaktadır. Berger, fotoğrafların tıp, fizik, meteoroloji, biyoloji gibi bilimsel araştırmalarda; dosyalar, pasaportlar, askeri istihbarat gibi toplumsal ve siyasal denetim sistemlerinde; medyada kitle iletişim aracı şeklinde üç farklı bağlamda kullanıldığını ve bu bağlamlar birbirinden farklı olmasına rağmen, her üçünde de fotoğrafın doğrucu olma özelliğinin ya da doğrunun işleyiş biçiminin aynı olduğu yönündeki önemli bir noktayı işaret etmiştir (Berger, 2015:90).

Bu noktada, Clarke (2017:22), her fotoğrafın kendisine hem görüntü hem de nesne olarak anlamlar yükleyen bir dizi tarihsel, kültürel, toplumsal ve teknik bağlamlara tabi olduğunu; bu açıdan bir fotoğrafın anlamının, bir görüntü olarak etkileyciliğinin ve bir nesne olarak değerinin, o fotoğrafı gördüğümüz veya okuduğumuz bağlamlara bağlı olduğunu ifade etmiştir. Ona göre, fotoğraf işlevsel bir seviyede bağlamına bağlıdır ve bir fotoğrafa ilişkin bağlam değişiklikleri, o fotoğrafın hem anlamına hem de statüsüne yönelik anlayışı etkileyerek onu değiştirirken, fotoğrafın tanımı ve değerini de dönüştürür. Böylelikle, “fotoğraflar, tanımlarını ve statülerini daha fazla düzenleyen kategorilere ya da türlere ayrılır. Bir sanat fotoğrafı, belgesel bir fotoğraftan tamamen farklı birtakım varsayımlar, hipotezler içerir; her biri, herhangi bir fotoğrafın içinde asılı durduğu karmaşık bir ilişkiler ağının parçası” haline gelir (Clarke, 2017:22-23).

Günümüzde fotoğraf, gelişen bilgisayar teknolojileri ve internet ağı içinde yani yeni bir durum içinde bulunmaktadır. İcat olduğu dönemde kendi döneminin en öncü ve yeni iletişim aracı iken, içinde bulunduğumuz dönemde artık fotoğraf kendisinin yanısıra bir çok farklı aracın (telefon, ses kayıt cihazı, telgraf, video kayıt ve gösterim aygıtı, radyo, televizyon, bilgisayar gibi) içinde bulunduğu bir iletişim ortamında yer almaktadır. “Dolayısıyla, fotoğraf, bütün bu araçların içinde bir yeniden yapılanma durumuna geçmiştir” (Kılıç, 2021:77). Bu durum fotoğrafın tanımına yeni eklemeler yapılmasına da neden olmuştur: “fotoğraf tanımı on dokuzuncu yüzyılda dahi heliyotip, dagerotip, kalotip, albümin baskı, jelatin-gümüş baskı, fotogravür ve fotojenik çizim gibi türleri kapsamak zorundayken yirminci yüzyılda bunlara bir de polaroid, elektronik tarayıcı, dijital işlemler ve benzerleri eklenmiştir” ve aslında, bütün bu farklılıklar fotoğrafı oluşturan şeyin değişken doğasını ve fotoğrafın özünde var olan karmaşıklığı göstermektedir (Clarke, 2017:22). İçinde bulunulan dijital çağda fotoğraf, post-fotoğraf olarak nitelendirilmektedir, çünkü bu çağda artık fotoğraf sadece dünyayı resmetme iddiasında değildir, ancak gerçekliğin bir göstergesi olarak gerçeği aktarma sorumluluğundan kurtulmuş bir mecra olarak kendi olanaklarını keşfetmek için kendine dönmüştür (Mitchell, 1992).

Toplumsal hayatın merkezinde bulunan fotoğraf, toplumsal, kültürel ve teknolojik alanlardaki değişim ve gelişmelerden etkilenmektedir. Company'nin de belirttiği gibi (2015: 6), bir yüzyıldan fazla süredir her yeni icat ile birlikte -sinema, televizyon, dijital imgeler ve internetin gelişi ile- her seferinde fotoğrafın ölümü ilan edilmesine rağmen, fotoğraf pek çok kez yeniden canlanmış, direnç göstererek yeni şartlara uyum sağlamıştır. Ona göre, fotoğraf gazetecilik, etnografya, mimari, reklamcılık, tıp, eğitim, politika ve sanat gibi modern hayatın tüm kurumlarına sirayet etmiştir ve pek çok alanda kullanılmaktadır (Company, 2015:6). Çünkü, fotoğraf bilgi ve mesaj taşıyan bir iletişim aracı olmasının yanısıra kültürel ve toplumsal birçok işleve de sahiptir (Kasım, 2008: 65).

2. Metodoloji

2.1. Amaç ve Önem

Bu çalışmada, fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin genel bir görünümünün ortaya konulması amaçlanmıştır. Alanın genel görünümünün belirlenmesi ile fotoğraf alanında çalışan akademisyenler, araştırmacılar, öğrenciler, mesleki kişi ve kurumlara bir fikir sunulacak olması bu çalışmanın önemini göstermektedir.

Fotoğraf alanındaki tezlere yönelik bir çalışma Fikriye Akça'nın 2011 tarihli "Türkiye'de Fotoğraf Ana Sanat Dallarında Yapılan Yüksek Lisans Tezlerinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezidir. Akça (2011), Türkiye'de fotoğraf anasanat dalı fotoğraf programı olan dört üniversitede -Marmara Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi- yazılmış 103 yüksek lisans tezini, detaylı başlıklarıyla doğrultusunda (üniversite, enstitü, anabilim/anasanat dalı, yıl, danışman, mezun olunan lisans programı, konu, veri toplama araçları, yöntem, tez kaynakları) betimsel olarak ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Bahsi geçen yüksek lisans tezi detaylı ve incelikli bir çalışmadır. Diğer yandan, sadece fotoğraf anasanat dalı fotoğraf programı olan dört üniversitede yazılan yüksek lisans tezlerini ele aldığı ve tezin yazıldığı yılın üzerinden 13 yıl gibi bir süre geçmiş olması göz önünde bulundurulduğunda, yürütülecek mevcut araştırma ile fotoğraf konusunu içeren lisansüstü tezlere yönelik kapsamlı bir değerlendirme sağlanacağı düşünülmektedir. Buna ek olarak, izinli statüsünde erişime açık lisansüstü tezlerin ilk izinli tez tarihleri göz önünde bulundurulduğunda oldukça geniş bir zaman dilimini kapsayan (doktora tezleri için 40 yıl, yüksek lisans tezleri için 33 yıl, sanatta yeterlilik tezleri için 27 yıl ve tıpta uzmanlık tezleri için 12 yıl), aynı nitelikteki bir çalışmanın olmamasının da araştırmanın önemini gösterdiği ifade edilebilir.

2.2. Yöntem

Lisansüstü eğitim; yüksek lisans, doktora, sanatta yeterlik ve tıpta uzmanlık eğitimlerini kapsamaktadır (ÖSYM, 2024). Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin (ÖSYM) lisansüstü eğitimin kapsamına ilişkin belirtilen tanımlaması doğrultusunda, bu çalışmada yüksek lisans, doktora, sanatta yeterlilik ve tıpta uzmanlık eğitimi alanlarında üretilen lisansüstü tezler çalışma kapsamına dahil edilmiştir. Fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlere erişmek için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanı kullanılmıştır. 20.04.2024 tarihinde Ulusal Tez Merkezi'nin internet sitesinin ana sayfasındaki arama kısmında, 'tarama terimi' bölümüne "fotoğraf" anahtar kelimesi yazılarak, 'aranacak alan' da "tez adı", 'izin durumu'nda "izinli" olarak belirlendikten sonra, 'tez türü' için sırasıyla "yüksek lisans", "doktora", "sanatta yeterlilik" ve "tıpta uzmanlık" seçilerek gerçekleştirilen tarama sonucunda ulaşılan lisansüstü tezler çalışmaya dahil edilmiştir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda "fotoğraf" kelimesi ile yapılan tarama sonucunda izinli yani erişime açık statüsündeki ilk tezlerin tarihlerinin sırasıyla doktora için 1983, yüksek lisans için 1990, sanatta yeterlilik için 1996 ve tıpta uzmanlık için 2011 olduğu görülmüştür. İzinli tezler içinde en eski tarih olan 1983 yılı çalışmada başlangıç yılı olarak alınarak, çalışmanın dönemi 1983-2023 olarak belirlenmiştir. 1983-2023 yılları arasında fotoğraf alanında yazılan izinli yani erişime açık 689 teze ulaşılmıştır. Bu tezlerin 555'i yüksek lisans, 79'u doktora tezi, 46'sı sanatta yeterlilik ve dokuz tıpta uzmanlık tezidir.

Tezlerin incelenmesinde kullanılan yöntem, içerik çözümlemesi olmuştur. İçerik çözümlemesi bir gözlem ve ölçüm yöntemidir (Kerlinger, 1973:525). Geray (2004:133) içerik çözümlemesini "iletişim içeriğinin, genellikle önceden belirlenmiş sınıflamalar (kategoriler) çerçevesinde sistematik olarak gerçekleştirilmesini sağlayan bir araştırma tekniğidir. Metinsel, görsel, işitsel her türlü içerik, her türlü belge (biliminsanlarının yazdığı akademik/bilimsel çalışmalar da dahil) içerik çözümlemesi yöntemiyle çözümlenebilir" şeklinde tanımlamış ve açıklamıştır. Nesnel açıklamalar yapılması amacıyla içerik çözümlemesinde bir iletişim sistemindeki birimler belirlenir, bu belirlenen birimler sayılarak yorumlanır (Fiske, 2003:176).

İçerik çözümlemesi, bir iletişim sistemi içinden incelenecek birimlerin belirlenmesi ve sayılması şeklinde uygulanır, incelenen konuya ilişkin nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bir açıklama yapmak amacıyla kullanılır (Fiske, 2003:176). İçerik çözümlemesi, iletişime ilişkin değişkenleri ölçmek için kullanılan sistematik, objektif ve niceliksel bir şekilde inceleme ve analiz etme yöntemidir (Kerlinger, 1973:525). Kerlinger'in tanımında yer alan ve içerik çözümlemesine ilişkin sistematik, nesnel ve niceliksel olma özellikleri Wimmer ve Dominick (2007:20-21) ve Gunter (2012:248) tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

- Sistematik olması: Wimmer ve Dominick (2007:20-21) çözümlenecek içeriğin belirli ve sürekli uygulanan kurallara göre seçilmesinden dolayı; Gunter ise (2012:248) içerik kodlamanın ve medya çıktısını örneklemesinin ilkeli bir biçimini kullanması bakımından sistematik olduğu belirtilmiştir.

- Nesnel olması: Wimmer ve Dominick (2007:20-21) araştırmacının kişisel özellikleri ve eğilimlerinin bulgularda etkisi olmamasından ve aynı araştırmacının başka araştırmacı tarafından tekrarlandığında aynı sonuçlar elde edileceği için başka araştırmacıların da aynı sonuçlara varacağından dolayı; Gunter (2012:248) ise araştırmacının kendi kendine has özellikleri yani kişisel özellikleri ve önyargularının analizi etkilememesi gerektiği, değişkenlerin sınıflandırılmasına ilişkin operasyonel tanımlar ve kuralların açık olması gerektiği ve böylece diğer araştırmacıların prosedürü tekrarlayabilmesinin mümkün olmasından dolayı nesnel olduğunu ifade etmişlerdir.
- Niceliksel olması: Wimmer ve Dominick (2007:20-21), iletiler bütünü hatasız ve kesin bir şekilde betimlemek amacıyla niceliksel olduğunu ve böylece elde edilen nicel verilerin araştırmacıya yorumlama ve çözümlemede yardımcı olduğunu; Gunter ise (2012:248), ana odak noktasının bir medya metninde önceden tanımlanmış birimlerin oluşumlarını ve gerçekleşmesini saymak olması nedeniyle ölçülebilir olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca Gunter (2012:248), niceliksel içerik çözümlemesinin, bir medya metninin (film, TV programı, reklam, gazete haberi, web sitesi vb.) neleri içerdiğinin tanımlayıcı bir açıklamasını sağlamak ve bunu başkaları tarafından tekrar edilebilecek bir biçimde yapmak için tasarlandığını da eklemiştir.

Kayıtlı metinlerin analizine yönelik sistematik, nesnel ve niceliksel bir yöntem olan içerik çözümlemesi, iletişim araştırmalarında en çok kullanılan veri toplama tekniklerinden biridir (Yıldırım, 2015:105). İçerik çözümlemesi yönteminin sistematik, niceliksel, esnek ve uyarlanabilir olması, kullanımının kolaylığı, eğilimleri ve kalıpları ortaya çıkarmak için uygun olması gibi özellikleri çok tercih edilmesindeki önemli etkenler olarak belirtilebilir (Hansen ve Machin, 2019:88). Fiske'ye göre (2003:180), içerik çözümlemesine yönelik ilgi çoğunlukla sayılacak birimin seçimi ve elde edilen sayımların karşılaştırmaya imkan vermesinden kaynaklanmaktadır.

Bu araştırmada elde edilen verileri yani fotoğraf alanında yazılan erişime açık lisansüstü tezleri; tez türü, yazım dili, yazım yılı, yazıldığı üniversite, yazıldığı anabilim dalı/anasanat dalı/bilim dalı ve tez konusu başlıkları açısından analiz etmek amacıyla içerik çözümlemesi yönteminden faydalanılmıştır. Lisansüstü tezlerin toplam olarak değerlendirilmesinin yanısıra, lisansüstünün bileşenleri olan yüksek lisans, doktora, sanatta yeterlilik ve tıpta uzmanlık tezleri de ayrıca bu başlıklar açısından incelenmiştir. Bu doğrultuda araştırma sorularında belirtilen başlıklarla ilgili veriler Excel programına detaylıca kaydedilmiş, yeniden kontrol edilmiş ve tablolaştırılmıştır.

2.3. Araştırma Soruları

Fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin genel görünümünün analizine yönelik gerçekleştirilen bu araştırmada aşağıda belirtilen araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin türleri açısından dağılımı nasıldır?
2. Fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin yazım diline göre dağılımı nasıldır?
3. Fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin yıllara göre kronolojik dağılımı nasıldır?
4. Fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
5. Fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin devlet ve vakıf üniversitelerine göre dağılımı nasıldır?
6. Fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin anabilim/anasanat/bilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
7. Fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin konularına göre dağılımı nasıldır?

2.4. Sınırlılıklar

Çalışma kapsamına YÖK'ün Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan ve erişime açık yani "izinli" statüsündeki lisansüstü tezler dahil edilmiştir. Fotoğraf alanında yazılan ve "izinsiz" statüsünde erişime kapalı bulunan 1990-2007 yıllarında yazılmış 96 yüksek lisans tezi, 1986-2006 yıllarında yazılmış 22 doktora tezi ve 1992-2003 yıllarında yazılmış iki sanatta yeterlilik tezi olmak üzere toplamda 120 lisansüstü tez araştırmaya dahil edilememiştir. Çalışma kapsamına sadece izinli tezlerin dahil edilmesi ile tezlerin yıllara göre dağılımı tablosuna bakıldığında, bazı yıllarda hiç tez yazılmamış ya da çok az sayıda tez yazılmış gibi görünmesine neden olmaktadır. Örneğin, 2002 yılında izinli yüksek lisans tezlerinin sayısı bir iken, aynı

Yıl izinsiz statüsündeki yüksek lisans tezlerinin sayısının 14 olduğu görülmüştür. Dolayısıyla, YÖK Ulusal Tez Merkezi'ndeki tezlerden izinsiz statüsündeki erişime kapalı tezlerin araştırma kapsamına dahil edilememesi araştırmanın en büyük sınırlılığını oluşturmuştur.

3. Bulgular

YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanı tarandığında, fotoğraf alanında yazılan izinli statüsünde erişime açık 1983-2023 yılları arasında yazılmış toplam 689 teze ulaşılmıştır. Araştırma soruları doğrultusunda analiz edilen tezlere ilişkin veriler tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1: Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

Tez Türü	Sayı
Yüksek Lisans	555
Doktora	79
Sanatta Yeterlilik	46
Tıpta Uzmanlık	9
Toplam	689

Tablo 1'de fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı görülmektedir. Lisansüstü tezlerin 555'inin yüksek lisans, 79'unun doktora, 46'sının sanatta yeterlilik ve dokuzunun tıpta uzmanlık tezinden oluştuğu gözlenmiştir. Buna göre, lisansüstü tezlerin içinde yüksek lisans tezlerinin ağırlıklı olduğu saptanmıştır.

Tablo 2: Tezlerin Yazım Dillerine Göre Dağılımı

Dil	Lisansüstü				Toplam
	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Tıpta Uzmanlık	
Türkçe	499	63	46	9	617
İngilizce	54	15	0	0	69
Fransızca	2	0	0	0	2
Yunanca	0	1	0	0	1
Toplam	555	79	46	9	689

Tablo 2'de fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin yazım dillerine göre dağılımı incelendiğinde, tezlerin 617'sinin Türkçe, 69'unun İngilizce, ikisinin Fransızca ve birinin Yunanca yazıldığı görülmüştür. Lisansüstü tezlerde yazım dili olarak Türkçe'nin hakim olduğu saptanmıştır; özellikle sanatta yeterlilik ve tıpta uzmanlık tezlerinde yazılan tezlerin tamamının Türkçe olduğu dikkati çekmektedir. Yüksek lisans ve doktora tezlerinde ise yazım dili olarak İngilizce, Fransızca ve Yunanca gibi farklı dillerin de varlığı görülmektedir.

Tablo 3: Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Lisansüstü				Toplam
	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Tıpta Uzmanlık	
1983		1			1
1990	1				1
1992	1				1
1995	2				2
1996	1		1		2
1997	2				2
1998	2	1	2		5
1999	1				1

Fotoğraf Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Çözümlemesi Yöntemiyle İncelenmesi (1983-2023)
Content Analysis Research on Postgraduate Theses Written on Photography (1983-2023)

2000	1	1	1		3
2001	4				4
2002	1	1			2
2003	2				2
2004	4	1			5
2005	4		3		7
2006	23	2	1		26
2007	24	2			26
2008	13	1	2		16
2009	26	4	1		31
2010	38	4			42
2011	23	4	2	3	32
2012	16	4	2	1	23
2013	21	4	3		28
2014	20	4	4		28
2015	21	4	2		27
2016	30	2		3	35
2017	30	5	4	1	40
2018	19	6	2		27
2019	91	1	2		94
2020	29	7	3		39
2021	37	7	3		47
2022	35	3	3		41
2023	33	10	5	1	49
Toplam	555	79	46	9	689

Tablo 3'te 1983-2023 yılları arasında lisansüstü tezlerin dağılımı sunulmuştur. 1984-1989, 1991, 1993 ve 1994 yıllarında izinli statüsünde erişime açık tezlerin bulunmamasından dolayı bu yıllar tabloda yer almamaktadır. Tablo 3'te doktora tezleri için 40, yüksek lisans tezleri için 33, sanatta yeterlilik tezleri için 27 ve tıpta uzmanlık için 12 yıllık süreyi kapsayan bir dönem görülmektedir.

Fotoğraf alanında lisansüstü tezlerin en fazla yazıldığı yıl 2019 yılı olmuştur ve bu yıl içinde toplam 94 tez yazılmıştır. Onun ardından 2023 yılında 49 tez ve 2021 yılında 47 tez yazıldığı saptanmıştır. 2006 yılından itibaren lisansüstü tezlerin sayısı 16'nın altına düşmemiştir.

Yüksek lisans tezlerinde 2019 yılı 91 tez ile en fazla tez yazılan yıl olurken, onu 38 tez ile 2010 yılı ve 37 tez ile 2023 yılı takip etmektedir. 1990-2005 yılları arasında 0-4 yüksek lisans tezinin yazıldığı görülmüştür. 2005 yılını takiben yüksek lisans tezlerinde bir artış yaşanmış, 2006 yılında 2005 yılında yazılan dört tezin 5,75 katı yani 23 tez yazılmıştır.

Doktora tezlerinde 2023 yılı 10 tez ile en çok tezin yazıldığı yıl olmuş, ardında 2020 ve 2021 yılları yedişer tez ile ikinci sırada ve 2018 yılı altı tez ile üçüncü sırada yer almaktadır. 2006 yılından itibaren her yıl mutlaka en az bir doktora tezi yazıldığı ve tezlerin sayısının 1-10 aralığında yer aldığı saptanmıştır. Doktora tezlerinde ilginç rastlantısallıkların da söz konusu olduğu görülmüştür; 2006 ve 2007 yıllarında ikişer tez, 2009-2015 yılları arasında her yıl dört tez yazılması buna örnek olarak gösterilebilir.

Sanatta yeterlilik tezlerinde ise 2023 yılı beş tez ile ilk sırada, 2014 ve 2017 yılları dörder tez ile ikinci sırada, 2005, 2013, 2020, 2021 ve 2022 yıllarının ise üçer tez ile üçüncü sırada olduğu görülmüştür.

Tıpta uzmanlık tezleri açısından ise 2011 ve 2016 yılları üçer tez ile ilk sırada yer almaktadır. 2012, 2017, 2023 yıllarında da birer tez yazıldığı saptanmıştır.

Tablo 4: Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

	Üniversite	Üniversite Türü	Lisansüstü				Toplam
			Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Tıpta Uzmanlık	
1	Adnan Menderes Üniversitesi	D				1	1
2	Afyon Kocatepe Üniversitesi	D	1				1
3	Akdeniz Üniversitesi	D	9	2	2		13
4	Altınbaş Üniversitesi	V		1			1
5	Anadolu Üniversitesi	D	11	5			16
6	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	D	3		2		5
7	Ankara Üniversitesi	D	10	5			15
8	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	D	1				1
9	Atatürk Üniversitesi	D	21	2	1		24
10	Atina Ulusal ve Kapodistrian Üniversitesi	L.Y.		1			1
11	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	D	1				1
12	Bahçeşehir Üniversitesi	V	2	1			3
13	Bahkesir Üniversitesi	D	1				1
14	Başkent Üniversitesi	V	4				4
15	Batman Üniversitesi	D	1				1
16	Beykent Üniversitesi	V	9				9
17	Biruni Üniversitesi	V	2				2
18	Boğaziçi Üniversitesi	D	6				6
19	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	D	5				5
20	Çankaya Üniversitesi	V	2				2
21	Çukurova Üniversitesi	D	6				6
22	Dokuz Eylül Üniversitesi	D	68	2	1		71
23	Dumlupınar Üniversitesi	D	6				6
24	Ege Üniversitesi	D	10	13			23
25	Erciyes Üniversitesi	D	4				4
26	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	D	4				4
27	Eskişehir Teknik Üniversitesi	D	1				1
28	Fırat Üniversitesi	D	2	1			3
29	Galatasaray Üniversitesi	D	3	2			5
30	Gazi Üniversitesi	D	17	3	3	1	24
31	Gaziantep Üniversitesi	D	1				1

Fotograf Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Çözümlemesi Yöntemiyle İncelenmesi (1983-2023)
Content Analysis Research on Postgraduate Theses Written on Photography (1983-2023)

32	Gebze Teknik Üniversitesi	D	2				2
33	Giresun Üniversitesi	D	1				1
34	Hacettepe Üniversitesi	D	9	5			14
35	Haliç Üniversitesi	V	14				14
36	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	D	1		1		2
37	Hitit Üniversitesi	D	1				1
38	Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	D	1				1
39	Işık Üniversitesi	V	1				1
40	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	V	10	2			12
41	İnönü Üniversitesi	D	2			1	3
42	İstanbul Arel Üniversitesi	V	15	1	2		18
43	İstanbul Aydın Üniversitesi	V	6				6
44	İstanbul Bilgi Üniversitesi	V	5	1			6
45	İstanbul Gelişim Üniversitesi	V	2				2
46	İstanbul Kültür Üniversitesi	V	1				1
47	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	D	1				1
48	İstanbul Okan Üniversitesi	V		1			1
49	İstanbul Şehir Üniversitesi	V	1				1
50	İstanbul Teknik Üniversitesi	D	11	5			16
51	İstanbul Üniversitesi	D	7	1			8
52	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	D	2				2
53	İzmir Ekonomi Üniversitesi	V	2				2
54	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	D	2				2
55	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	D	1				1
56	Kafkas Üniversitesi	D	1				1
57	Karadeniz Teknik Üniversitesi	D	4	1			5
58	Kastamonu Üniversitesi	D	1				1
59	Kırıkkale Üniversitesi	D	1				1
60	Kocaeli Üniversitesi	D	1	1	6		8
61	Koç Üniversitesi	V	1	1			2
62	Konya Teknik Üniversitesi	D	2				2
63	Maltepe Üniversitesi	V		1		3	4

64	Mardin Artuklu Üniversitesi	D	3				3
65	Marmara Üniversitesi	D	95	4	5	1	105
66	Mersin Üniversitesi	D	4				4
67	Mevlana Üniversitesi	V	1				1
68	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	D	38	1	22		61
69	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	D	3				3
70	Necmettin Erbakan Üniversitesi	D	1				1
71	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	D	3	2	1		6
72	Ordu Üniversitesi	D	1				1
73	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	D	14	3			17
74	Sabancı Üniversitesi	V	5				5
75	Sağlık Bilimleri Üniversitesi	D				2	2
76	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	D	1				1
77	Sakarya Üniversitesi	D	11				11
78	Selçuk Üniversitesi	D	11	2			13
79	Süleyman Demirel Üniversitesi	D	11				11
80	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	D	1				1
81	Trakya Üniversitesi	D	1				1
82	Uludağ Üniversitesi	D	2				2
83	Üsküdar Üniversitesi	V	4				4
84	Yaşar Üniversitesi	V	4				4
85	Yeditepe Üniversitesi	V	7	5			12
86	Yıldız Teknik Üniversitesi	D	12	4			16
87	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	D	1				1
88	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	D	1				1
Toplam			555	79	46	9	689

*D: Devlet Üniversitesi, V: Vakıf Üniversitesi, L.Y.: YÖK Üniversiteler Listesinde Yer Almıyor.

Tablo 4'te fotoğraf alanında yazılan tezlerin üniversitelere göre dağılımı görülmektedir. Buna göre, YÖK'ün (YÖK, 2024) internet sayfasında *Üniversitelerimiz* başlığı altında yer alan 201 üniversitenin 87'sinde lisansüstü tez yazıldığı görülmektedir². Tablo 4'te 10. sırada yer alan Atina Ulusal Kapodistriyan Üniversitesi'nin YÖK'ün *Üniversitelerimiz* başlığı altında yer almadığı ve üniversitenin merkezinin Atina olduğu belirtilmelidir. Bu araştırmanın yöntem bölümünde açıklanan kriterler doğrultusunda lisansüstü

² Tablo 4'te yer alan üniversitelerden beşinin, tezlerin yazıldığı dönemden sonra isimleri değişmiştir: Beykent Üniversitesi, İstanbul Beykent Üniversitesi; Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi; Uludağ Üniversitesi, Bursa Uludağ Üniversitesi; Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi ise Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi adını almıştır. Ayrıca tabloda yer alan vakıf üniversitelerinden ikisi kapanmıştır: Mevlana Üniversitesi 2016 yılında, İstanbul Şehir Üniversitesi ise 2020 yılında kapatılmıştır.

tezlerin taranması sonucunda açılan listenin içerisinde yer aldığı (ve Türkçe özeti de bulunduğu) için çalışma kapsamına dahil edilmiştir.

Fotoğraf alanında en fazla lisansüstü çalışmanın gerçekleştirildiği üniversitenin, 105 tez ile Marmara Üniversitesi olduğu görülmektedir. Onun ardından 71 tez ile Dokuz Eylül Üniversitesi ikinci sırada ve 61 tez ile Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi üçüncü sırada yer almaktadır. Lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımlarına ilişkin de şunlar söylenilebilir:

Fotoğraf alanında en çok yüksek lisans tezinin yazıldığı üniversite 95 tez ile Marmara Üniversitesi'dir. Ardından 68 yüksek lisans tezi ile Dokuz Eylül Üniversitesi ve 38 yüksek lisans tezi ile Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi gelmektedir. Bu üniversitelerin üçü de devlet üniversitesidir.

Fotoğraf alanında en çok doktora tezinin yazıldığı üniversite 13 tez ile Ege Üniversitesi'dir. İkinci sırada herbirinde yazılan beşer doktora tezi ile beş üniversite yer almaktadır. Bu üniversiteler Anadolu Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Yeditepe Üniversitesi'dir. Üçüncü sırada da herbirinde yazılan dörder doktora tezi ile iki üniversite bulunmaktadır. Bu üniversiteler de Marmara Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi'dir. Bu üniversitelerin hepsi - Yeditepe Üniversitesi dışında- devlet üniversitesidir.

Fotoğraf alanında sanatta yeterlilik tezlerinin en çok yazıldığı üniversite 22 tez ile Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'dir. Altı sanatta yeterlilik tezi ile Kocaeli Üniversitesi ikinci sırada ve beş sanatta yeterlilik tezi ile Marmara Üniversitesi üçüncü sırada yer almaktadır. Belirtilen üniversitelerin hepsi devlet üniversitesidir.

Tıpta uzmanlık tezlerinde fotoğraf alanından en çok tez yazılan üniversite üç tez ile Mardin Artuklu Üniversitesi, iki tez ile Sağlık Bilimleri Üniversitesi olmuş ve Adnan Menderes Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Marmara Üniversitesi'nde de birer tez yazılmıştır. Bu üniversitelerin hepsinin devlet üniversitesi olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Tezlerin Üniversite Türlerine Göre Dağılımı

Üniversite Türü	Lisansüstü				Toplam
	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Tıpta Uzmanlık	
Devlet	457	64	44	6	571
Vakıf	98	14	2	3	117
L.Y.*	0	1	0	0	1
Toplam	555	79	46	9	689

*L.Y.: YÖK Üniversiteler Listesinde Yer Almıyor.

Tablo 5'te fotoğraf alanındaki lisansüstü tezlerin yazıldığı üniversitelerin türlerine, devlet veya vakıf üniversitesi olmalarına göre dağılımları yer almaktadır. Bu dağılıma göre, lisansüstü tezlerin 571'i devlet üniversitelerinde yazılmıştır. Devlet üniversitelerinde yazılan lisansüstü tezlerin 457'si yüksek lisans, 64'ü doktora, 44'ü sanatta yeterlilik ve altısı tıpta uzmanlık tezidir.

Lisansüstü tezlerin 117'si ise vakıf üniversitelerinde yazılmıştır. Vakıf üniversitelerinde yazılan lisansüstü tezlerin ise 98'i yüksek lisans, 14'ü doktora, üçü tıpta uzmanlık ve ikisi sanatta yeterlilik tezidir.

Bu verilere göre, lisansüstü tezlerin çoğunluğunun devlet üniversitelerinde yazıldığı saptanmıştır.

Tablo 5'teki verilere ek olarak, Tablo 4'teki veriler de bu başlık altında değerlendirildiğinde; YÖK'ün (YÖK, 2024) internet sayfasında *Üniversitelerimiz* başlığı altında yer alan 126 devlet üniversitesi ve 75 vakıf üniversitesi içinden, 63'ü devlet üniversitesi ve 24'ü vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 87 üniversitede fotoğraf alanında lisansüstü tez yazıldığı görülmektedir.

Tablo 6: Tezlerin Anabilim Dalı/Anasanat Dalı/Bilim Dalına Göre Dağılımı

Anabilim Dalı/ Anasanat Dalı/ Bilim Dalı	Lisansüstü				Toplam
	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Tıpta Uzmanlık	
1 Adli Bilimler ABD	4				4
2 Adli Tıp ABD				1	1
3 Antropoloji ABD	1	2			3
4 Arkeoloji ABD	1				1
5 Arkeoloji ve Sanat Tarihi ABD		1			1
6 Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi ABD	1				1
7 Basın ve Yayın ABD	2	1			3
8 Batı Dilleri ve Edebiyatları ABD	1				1
9 Batı Sanatı ve Çağdaş Sanat ABD		1			1
10 Beslenme ve Diyetetik ABD	1	1			2
11 Bileşik Sanatlar ASD	1				1
12 Bilgi ve Belge Yönetimi ABD	1				1
13 Bilgi Teknolojileri ABD	1				1
14 Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği ABD	1				1
15 Bilgisayar Mühendisliği ABD	9	1			10
16 Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi ABD	1				1
17 Bilişim Uygulamaları ABD	1				1
18 Biyomedikal Mühendisliği ABD	1				1
19 Coğrafi Bilgi Teknolojileri ABD	1				1
20 Disiplinlerarası İletişim Bilimleri ABD		1			1
21 Diyetetik ABD	1				1
22 Eğitim Programları ve Öğretimi ABD	2				2
23 Eğitimin Kültürel Temelleri ABD	1				1
24 Elektrik Mühendisliği ABD		1			1
25 Elektrik-Elektronik Mühendisliği ABD	1				1
26 Eleştiri ve Kültür Araştırmaları ABD	1				1
27 Endodonti ABD		1			1
28 Endüstri Ürünleri Tasarımı ABD	3	2			5
29 Endüstri Mühendisliği ABD	1				1
30 Enerji Bilim ve Teknoloji ABD	1				1
31 Fizyoterapi ve Rehabilitasyon ABD	1				1
32 Fotoğraf ASD	167		22		189
33 Fotoğraf ve Video ASD	12				12
34 Gastronomi ve Mutfak Sanatları ABD	1				1
35 Gazetecilik ABD	11	1			12
36 Geleneksel Türk El Sanatları ABD	1				1
37 Genel Gazetecilik ABD		1			1
38 Geomatik Mühendisliği ABD	1	1			2

Fotoğraf Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Çözümlemesi Yöntemiyle İncelenmesi (1983-2023)
Content Analysis Research on Postgraduate Theses Written on Photography (1983-2023)

39	Geomatik Mühendisliği BD	1				1
40	Grafik ABD	2				2
41	Grafik ASD	22	2			24
42	Grafik Tasarım ABD	4	1			5
43	Grafik Tasarımı ASD	15		2		17
44	Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları ABD	5				5
45	Giyim Endüstrisi ve Moda Tasarımı Eğitimi ABD		1			1
46	Görsel Sanatlar ABD	2				2
47	Görsel Sanatlar ve Görsel İletişim Tasarımı ABD	4				4
48	Görsel İletişim Tasarımı ABD	4				4
49	Göz Hastalıkları ABD				6	6
50	Güzel Sanatlar ABD	3		1		4
51	Güzel Sanatlar Eğitimi ABD	9	4			13
52	Halkla İlişkiler ve Tanıtım ABD	5	2			7
53	Hareket ve Antrenman Bilimleri ABD	1				1
54	Harita Mühendisliği ABD	7				7
55	Heykel ASD	1		1		2
56	Hukuk BD	1				1
57	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı ABD	1	1			2
58	İletişim Ana BD	2	1			3
59	İletişim BD	1				1
60	İletişim Bilimleri ABD	8	3			11
61	İletişim Çalışmaları ABD	1				1
62	İletişim Sanatları ABD	2				2
63	İletişim Tasarımı ABD	2				2
64	İletişim ve Toplumsal Dönüşüm ABD	1				1
65	İletişim ve Tasarım ABD	2				2
66	İletişim ve Tasarım ASD	3				3
67	İlköğretim ABD	3				3
68	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği ABD	1				1
69	İngiliz Dili ve Edebiyatı ABD	1				1
70	İnşaat Mühendisliği ABD	1				1
71	İşletme ABD	1	1			2
72	İşletme Yönetimi ABD	1				1
73	Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği ABD	2	1			3
74	Karşılaştırmalı Edebiyat ABD	1				1
75	Kimya ABD		1			1
76	Klinik Psikoloji ABD	1				1
77	Kulak Burun Boğaz Hastalıkları ABD				1	1
78	Kültürel Çalışmalar ABD	3				3

79	Kültürel İncelemeler ABD	2				2
80	Madde Bağımlılığı ABD	1				1
81	Makine Eğitimi ABD	1				1
82	Makine Mühendisliği ABD	1				1
83	Matbaa Eğitimi ABD	1				1
84	Matematik Bilgisayar ABD	1				1
85	Medya Çalışmaları ABD		2			2
86	Medya ve İletişim ABD	1	1			2
87	Medya ve İletişim Çalışmaları ABD	1				1
88	Medya ve İletişim Sistemleri ABD	2				2
89	Medya Tasarımı ASD	2		2		4
90	Medya ve Kültürel Çalışmalar ABD	1				1
91	Mesleki Resim Eğitimi BD	1				1
92	Mimarlık ABD	14	2			16
93	Mimarlık Tarihi ABD	1				1
94	Mimarlık Tarihi BD	1				1
95	Moda ve Tekstil Tasarımı ABD	1				1
96	Müze Yönetimi ABD	1				1
97	Orman Mühendisliği ABD	4	1			5
98	Ortodonti ABD		4			4
99	Özel Eğitim ABD	4				4
100	Özel Hukuk (Medeni Hukuk) ABD		1			1
101	Peyzaj Mimarlığı ABD	3				3
102	Plastik Sanatlar ABD	4	1			5
103	Plastik Sanatlar ASD		1	6		7
104	Plastik Sanatlar ve Resim ABD		1			1
105	Psikoloji ABD	1				1
106	Radyo Televizyon ABD		1			1
107	Radyo Televizyon ve Sinema ABD	26	11			37
108	Reklamcılık ve Marka İletişimi ABD	1				1
109	Resim ABD	3				3
110	Resim ASD	21	1	6		28
111	Resim-İş Eğitimi ABD	2		1		3
112	Resim-İş Öğretmenliği ABD	1				1
113	Sahne ve Görüntü Sanatları ASD	1				1
114	Sanat Kuramı ve Eleştiri ABD	1				1
115	Sanat Tarihi ABD	6	2			8
116	Sanat ve Tasarım ABD	5	2			7
117	Sanat ve Tasarım ASD	22	1	4		27
118	Seramik ASD	1				1
119	Sinema Televizyon ABD	2	2			4
120	Sinema ve Televizyon ABD	2				2
121	Sinema Televizyon ASD	6	2			8

Fotoğraf Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Çözümlemesi Yöntemiyle İncelenmesi (1983-2023)
Content Analysis Research on Postgraduate Theses Written on Photography (1983-2023)

122	Siyaset Bilimi ABD		1			1
123	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD	1				1
124	Şehir ve Bölge Planlama ABD	1				1
125	Sosyoloji ABD	6	2			8
126	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD	1				1
127	Su Ürünleri Temel Bilimleri ABD		1			1
128	Tarih ABD	7				7
129	Tasarım ABD	2				2
130	Tasarım Çalışmaları ABD	1				1
131	Tekstil ve Moda Tasarımı ASD	1				1
132	Temel İletişim Bilimleri ABD		1			1
133	Temel İslam Bilimleri ABD	1				1
134	Temel Sanat Eğitimi ASD	1				1
135	Tıbbi Patoloji ABD				1	1
136	Toprak ABD	1				1
137	Turizm İşletmeciliği ABD	4	1			5
138	Türk Halk Bilimi ABD		1			1
139	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD	1				1
140	Uluslararası Bilgisayar ABD	3				3
141	Uluslararası İlişkiler ABD	1				1
142	Uluslararası Osmanlı Çalışmaları ABD	1				1
143	Uygulamalı Sanatlar Eğitimi ABD	6				6
144	Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemleri ABD	1				1
145	Uzaktan Eğitim ABD		1			1
146	Yeni Medya ASD			1		1
147	Yerleşim Arkeolojisi ABD	1				1
148	Zihin Engellilerin Eğitimi ABD	1				1
149	ABD, ASD veya BD Belirtilmemiş	7	2			9
TOPLAM		555	79	46	9	689

* ABD: Anabilim Dalı, ASD: Anasanat Dalı, BD: Bilim Dalı

Üniversite fakültelerinde, ‘anabilim dalı-anasanat dalı’ ile ‘bilim dalı-sanat dalı’ gibi akademik birimler bulunmaktadır. Anabilim Dalı-Anasanat Dalı, “en az bir çok yerde birden fazla, birbirine yakın bilim veya sanat dalını kapsayan eğitim, öğretim uygulama ve araştırma faaliyetlerinin yürütüldüğü akademik birim” iken, Bilim Dalı-Sanat Dalı ise, “bilimin veya sanatın belli bir alanında eğitim, öğretim uygulama ve araştırma faaliyetlerinin yürütüldüğü en küçük akademik birimdir.” (ÖSYM, 2024).

Tablo 6’da lisansüstü tezlerin anabilim, anasanat veya bilim dalına göre dağılımları yer almaktadır. Buna göre lisansüstü tezlerin 125’i anabilim dalı, 17’si anasanat dalı ve altısı bilim dalı olmak üzere toplam 148 dalda yazıldığı ve bu açıdan çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. İncelenen tezlerden yedi yüksek lisans ve iki doktora tezinde ise anabilim dalı, anasanat dalı veya bilim dalı yazılmadığı, sadece bölümlerinin belirtildiği görülmüştür. Lisansüstü tezlerin anabilim, anasanat veya bilim dalına göre dağılımında dikkati çeken hususlar şunlar olmuştur:

Lisansüstü tezlerin en fazla Fotoğraf Anasanat Dalı’nda yazıldığı 189 tez ile görülmektedir. Bunu 37 tez ile Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, 28 tez ile Resim Anasanat Dalı takip etmektedir. Fotoğraf

Anasanat Dalı'nda yazılan lisansüstü tezlerin, ikinci sırada yer alan Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı'nda yazılan tezlerin 5 katından fazla olduğu dikkati çekmektedir.

Yüksek lisans tezlerinde 167 tez ile Fotoğraf Anasanat Dalı ilk sırada yer almaktadır. 26 tez ile Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı ikinci sırada ve 22'şer tez ile Grafik Anasanat Dalı ile Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı üçüncü sırada bulunmaktadır.

Doktora tezlerinde 11 tez ile Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı birinci sırada yer alırken, dörder tez ile Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı ve Ortodonti Anabilim Dalı ikinci sırada, üç tez ile İletişim Bilimleri Anabilim Dalı olduğu görülmektedir.

Sanatta yeterlilik tezlerinde 22 tez ile Fotoğraf Anasanat Dalı birinci sırada, altı tez ile Resim Anasanat Dalı ikinci sırada ve dört tez ile Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı üçüncü sırada yer almaktadır.

Tıpta Uzmanlık tezlerinde ise altı tez ile Göz Hastalıkları Anabilim Dalı ilk sırada yer alırken, Adli Tıp Anabilim Dalı, Kulak Burun Boğaz Hastalıkları Anabilim Dalı ve Tıbbi Patoloji Anabilim Dalı'nda birer tez yazıldığı belirlenmiştir.

Tablo 7: Tezlerin Konularına Göre Dağılımı

Konu	Lisansüstü				TOPLAM
	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Tıpta Uzmanlık	
1 Adli Tıp	3			1	4
2 Adli Tıp + Antropoloji	1	1			2
3 Amerikan Kültürü ve Edebiyatı	1				1
4 Antropoloji + İletişim Bilimleri		1			1
5 Antropoloji + Güzel Sanatlar	2				2
6 Antropoloji + Sahne ve Görüntü Sanatları	1				1
7 Antropoloji + Gazetecilik + İletişim Bilimleri		1			1
8 Arkeoloji	1				1
9 Arkeoloji + Güzel Sanatlar + Sanat Tarihi	1				1
10 Arşiv	1				1
11 Arşiv + Güzel Sanatlar + Müzecilik	1				1
12 Arşiv + Sanat Tarihi + Sosyoloji	1				1
13 Beslenme ve Diyetetik	2	1			3
14 Beslenme ve Diyetetik + Sahne ve Görüntü Sanatları + Turizm	1				1
15 Bilgisayar Mühendisliği Bilimleri - Bilgisayar ve Kontrol	15	1			16
16 Bilgisayar Mühendisliği Bilimleri - Bilgisayar ve Kontrol + Bilim ve Teknoloji + Elektrik ve Elektronik Mühendisliği	1				1
17 Bilgisayar Mühendisliği Bilimleri - Bilgisayar ve Kontrol + Makine Mühendisliği + Mühendislik Bilimleri	1				1
18 Bilgi ve Belge Yönetimi + Sahne ve Görüntü Sanatları	1				1
19 Bilim ve Teknoloji	1				1
20 Bilim ve Teknoloji + Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları	1				1

Fotoğraf Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Çözümlemesi Yöntemiyle İncelenmesi (1983-2023)
Content Analysis Research on Postgraduate Theses Written on Photography (1983-2023)

21	Bilim ve Teknoloji + Sahne ve Görüntü Sanatları	1				1
22	Deniz Bilimleri		1			1
23	Din	1				1
24	Din + Güzel Sanatlar	2				2
25	Diş Hekimliği		5			5
26	Eğitim ve Öğretim	17	2			19
27	Eğitim ve Öğretim + Güzel Sanatlar	2				2
28	Eğitim ve Öğretim + Sahne ve Görüntü Sanatları	1				1
29	Eğitim ve Öğretim + Teknik Eğitim	1				1
30	Eğitim-Öğretim + Güzel Sanatlar + İletişim Bilimleri		1			1
31	Eğitim ve Öğretim + Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları	2		1		3
32	El Sanatları	1				1
33	El Sanatları + Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları	1				1
34	Elektrik-Elektronik Mühendisliği		1			1
35	Elektrik ve Elektronik Mühendisliği	1				1
36	Elektrik ve Elektronik Mühendisliği + Jeodezi ve Fotogrametri	1				1
37	Endüstri Ürünleri Tasarımı	1	2			3
38	Endüstri Ürünleri Tasarımı + Güzel Sanatlar + İletişim Bilimleri	1				1
39	Endüstri ve Endüstri Mühendisliği	1				1
40	Endüstri ve Endüstri Mühendisliği + Güzel Sanatlar + İşletme	1				1
41	Enerji	1				1
42	Felsefe + Güzel Sanatlar		1			1
43	Fizyoloji + Güzel Sanatlar	1				1
44	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	1				1
45	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon +Spor	1				1
46	Fransız Dili ve Edebiyatı	2				2
47	Gastronomi ve Mutfak Sanatları + Turizm	1				1
48	Gazetecilik	8	2			10
49	Gazetecilik + Güzel Sanatlar	4				4
50	Gazetecilik + İletişim Bilimleri	4				4
51	Gazetecilik + Radyo-Televizyon	1				1
52	Gazetecilik + Sahne ve Görüntü Sanatları	3				3
53	Gazetecilik + Güzel Sanatlar + İletişim Bilimleri	1				1
54	Gazetecilik + Radyo-Televizyon + İletişim Bilimleri	1				1
55	Gazetecilik + Radyo-Televizyon + Reklamcılık		1			1
56	Gazetecilik + Sahne ve Görüntü Sanatları + İletişim Bilimleri	3				3
57	Gazetecilik + Siyasal Bilimler + İletişim Bilimleri	1				1

58	Giyim Endüstrisi	6				6
59	Giyim Endüstrisi + Tarih		1			1
60	Giyim Endüstrisi + Sahne ve Görüntü Sanatları	1				1
61	Giyim Endüstrisi + Halkbilimi + Müzecilik	1				1
62	Göz Hastalıkları				6	6
63	Güzel Sanatlar	85	5	16		106
64	Güzel Sanatlar + İletişim Bilimleri	6				6
65	Güzel Sanatlar + Mimarlık	2				2
66	Güzel Sanatlar + Müzecilik	1				1
67	Güzel Sanatlar + Reklamcılık	2		1		3
68	Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları	74	3	17		94
69	Güzel Sanatlar + Sanat Tarihi	2				2
70	Güzel Sanatlar + Spor	1				1
71	Güzel Sanatlar + Matbaacılık + Sahne ve Görüntü Sanatları	1				1
72	Güzel Sanatlar + Mimarlık + Sanat Tarihi	1				1
73	Güzel Sanatlar + Nöroloji + Sosyoloji	1				1
74	Güzel Sanatlar + Radyo-Televizyon + Sahne ve Görüntü Sanatları	1				1
75	Güzel Sanatlar + Reklamcılık + İletişim Bilimleri	1				1
76	Güzel Sanatlar + Sanat Tarihi + İletişim Bilimleri	1				1
77	Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları + İletişim Bilimleri	1				1
78	Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları + Sanat Tarihi	7				7
79	Güzel Sanatlar + Sosyoloji + Tarih	1				1
80	Halk Bilimi		1			1
81	Halkla İlişkiler	2				2
82	Halkla İlişkiler + Sosyoloji		1			1
83	Hukuk	2				2
84	İç Mimarlık ve Dekorasyon	1				1
85	İletişim Bilimleri	13	3			16
86	İşletme	1	1			2
87	Jeodezi ve Fotogrametri	13	2			15
88	Jeodezi ve Fotogrametri + Ziraat		1			1
89	Kimya		1			1
90	Kulak Burun ve Boğaz				1	1
91	Makine Mühendisliği	1				1
92	Matbaacılık	1				1
93	Mimarlık	13	2			15
94	Mimarlık + Sanat Tarihi	2				2
95	Müzecilik	1				1
96	Müzecilik + Sahne ve Görüntü Sanatları	1				1
97	Müzecilik + Sahne ve Görüntü Sanatları + Sanat Tarihi	1				1
98	Ormancılık ve Orman Mühendisliği	4	1			5

Fotoğraf Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Çözümlemesi Yöntemiyle İncelenmesi (1983-2023)
Content Analysis Research on Postgraduate Theses Written on Photography (1983-2023)

99	Peyzaj Mimarlığı	3				3
100	Patoloji				1	1
101	Psikoloji	3				3
102	Psikoloji + Sahne ve Görüntü Sanatları + İletişim Bilimleri	1				1
103	Psikoloji + Uyuşturucu Alışkanlığı ve Alkolizm	1				1
104	Radyo - Televizyon	2	1			3
105	Radyo - Televizyon + İletişim Bilimleri	1	1			2
106	Radyo-Televizyon + İletişim Bilimleri + Reklamcılık		1			1
107	Radyo-Televizyon + Sahne ve Görüntü Sanatları	3				3
108	Radyo-Televizyon + Sahne ve Görüntü Sanatları + İletişim Bilimleri	3				3
109	Radyo-Televizyon + Sahne ve Görüntü Sanatları + Sanat Tarihi	1				1
110	Radyoloji ve Nükleer Tıp + Sahne ve Görüntü Sanatları	1				1
111	Reklamcılık	3				3
112	Reklamcılık ve İletişim Bilimleri		1			1
113	Reklamcılık + İletişim Bilimleri + İşletme	1				1
114	Reklamcılık + Sahne ve Görüntü Sanatları	1	1	1		3
115	Reklamcılık + Siyasal Bilimler + İletişim Bilimleri	1				1
116	Sahne ve Görüntü Sanatları	108	10	10		128
117	Sahne ve Görüntü Sanatları + Eğitim-Öğretim		1			1
118	Sahne ve Görüntü Sanatları + Gazetecilik		1			1
119	Sahne ve Görüntü Sanatları + Hukuk		1			1
120	Sahne ve Görüntü Sanatları + İletişim Bilimleri	15	4			19
121	Sahne ve Görüntü Sanatları + İşletme	1				1
122	Sahne ve Görüntü Sanatları + Sanat Tarihi	9	3			12
123	Sahne ve Görüntü Sanatları + Sosyoloji	6				6
124	Sahne ve Görüntü Sanatları + Tarih	3				3
125	Sahne ve Görüntü Sanatları + Turizm	1				1
126	Sahne ve Görüntü Sanatları + Türk İnkılap Tarihi	1				1
127	Sahne ve Görüntü Sanatları + Antropoloji + Sosyoloji		1			1
128	Sahne ve Görüntü Sanatları + Felsefe + İletişim Bilimleri		1			1
129	Sahne ve Görüntü Sanatları + Güzel Sanatlar + Sosyoloji		1			1
130	Sahne ve Görüntü Sanatları + İletişim Bilimleri + Sanat Tarihi		1			1
131	Sahne ve Görüntü Sanatları + Sanat Tarihi + Tarih	1				1
132	Sahne ve Görüntü Sanatları + Sanat Tarihi + Sosyoloji	1				1

133	Sahne ve Görüntü Sanatları + Sosyoloji + İletişim Bilimleri	1				1
134	Sanat Tarihi	3	2			5
135	Sanat Tarihi + Tarih	1				1
136	Siyasal Bilimler	1				1
137	Siyasal Bilimler + Tarih		1			1
138	Sosyoloji	4	2			6
139	Sosyoloji + İletişim Bilimleri	2	1			3
140	Sosyoloji + Tekstil ve Tekstil Mühendisliği	1				1
141	Spor + İletişim Bilimleri	1				1
142	Şehircilik ve Bölge Planlama	1				1
143	Tarih	7				7
144	Turizm	3	1			4
145	Turizm + Uluslararası İlişkiler	1				1
146	Uluslararası İlişkiler	1				1
147	Ziraat	1				1
Toplam		555	79	46	9	689

Tablo 7’de fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin künye bölümlerinde bulunan konulara göre dağılımı yer almaktadır. İncelenen tezlerde konu başlıklarının bir ila üç konu başlığı olarak belirlendiği görülmüştür; bir tez için iki veya üç konu başlığının seçildiği durumlarda konular ayrılmadan ve artı işareti ile bütün halinde tabloya kaydedilmiştir. Örneğin, bir tezde konu olarak “Sahne ve Görüntü Sanatları; Güzel Sanatlar; Antropoloji” şeklinde konu seçimi yapıldığı durumda, konular tabloya ‘Sahne ve Görüntü Sanatları + Güzel Sanatlar + Antropoloji’ şeklinde kaydedilmiştir. Böylece tezlerde seçilen konular arasındaki kesişimlerin de sunulabileceği düşünülmüştür.

Tablo 7’ye göre, lisansüstü tezlerde en fazla tez yazılan konu 128 tez ile ‘Sahne ve Görüntü Sanatları’ olmuştur. Onun ardından 106 tez ile ‘Güzel Sanatlar’ konusu ve 94 tez ile ‘Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları’ konuları gelmektedir. Buna göre, ‘Güzel Sanatlar’ ile ‘Sahne ve Görüntü Sanatları’ konularının fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin yarısına yakınında tercih edildiği ve hakim konumda olduğu ifade edilebilir.

Yüksek lisans tezlerinde ‘Sahne ve Görüntü Sanatları’ konusu 108 tez ile ilk sırada, ‘Güzel Sanatlar’ 85 tez ile ikinci sırada ve ‘Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları’ 74 tez ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Doktora tezlerinde ‘Sahne ve Görüntü Sanatları’ konusu 10 tez ile birinci sıradadır. ‘Diş Hekimliği’ ve ‘Güzel Sanatlar’ beşer tez ile ikinci sırada iken, ‘Sahne ve Görüntü Sanatları + İletişim Bilimleri’ dört tez ile üçüncü sırada olduğu belirlenmiştir.

Sanatta yeterlilik tezlerinde ‘Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları’ konuları 17 tez ile ilk sırada, ‘Güzel Sanatlar’ 16 tez ile ikinci sırada, ‘Sahne ve Görüntü Sanatları’ ise 10 tez ile üçüncü sıradadır.

Tıpta uzmanlık tezlerinde ‘Göz Hastalıkları’ konusunun altı tez ile ilk sırada yer aldığı görülmüştür.

Tablo 7’de yer alan veriler, tezlerde seçilen konu başlığı sayısı doğrultusunda yani bir, iki veya üç konu başlığı seçilmiş olmasına göre değerlendirildiğinde, tabloda yer alan 147 konu başlığının, 52’si tek konu, 51’i iki konu ve 44’ü üç konudan oluşmaktadır. Lisansüstü tezler seçilen konu başlığı sayısına göre incelendiğinde, 689 lisansüstü tezin 424’ünde tek konu belirlendiği, 209’unda iki konu belirlendiği ve 56’sında ise üç konu belirlendiği gözlemlenmiştir. Bunlara ilişkin detaylar aşağıda sunulmuştur:

Tek konu başlığı seçilen 424 lisansüstü tezde, ‘Sahne ve Görüntü Sanatları’ konusu 128 tez ile ilk sırada, ‘Güzel Sanatlar’ 94 tez ile ikinci sırada ve ‘Eğitim ve Öğretim’ 19 tez ile üçüncü sırada yer almaktadır. Tek konu belirlenen 424 lisansüstü tezin 341’i yüksek lisans, 48’i doktora, 26’sı sanatta yeterlilik ve dokuzunda tıpta uzmanlık tezidir. Tek konu başlığı seçilen 341 yüksek lisans tezinde; ‘Sahne ve Görüntü Sanatları’nda 108

tez, 'Güzel Sanatlar'da 85 tez ve 'Eğitim ve Öğretim'de 17 tez yazılmıştır. Tek konu başlığı seçilen 48 doktora tezinde; 'Sahne ve Görüntü Sanatları'nda 10 tez, 'Güzel Sanatlar' ile 'Diş Hekimliği' konularında beşer tez, 'İletişim Bilimleri'nde ise üç tez yazılmıştır. Tek konu başlığı seçilen 26 sanatta yeterlilik tezinde; 'Güzel Sanatlar'da 16 tez ve 'Sahne ve Görüntü Sanatları'nda 10 tez yazılmıştır. Tek konu başlığı seçilen dokuz tıpta uzmanlık tezinin altısında 'Göz Hastalıkları' konusu seçilmiştir. Diğer tıpta uzmanlık tezlerinde ise 'Adli Tıp', 'Kulak Burun Boğaz' ve 'Patoloji' konularında birer tez yazılmıştır.

İki konu başlığı seçilen 209 lisansüstü tezde, 'Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları' konuları 94 tez ile birinci sırada, 'Sahne ve Görüntü Sanatları + İletişim Bilimleri' 19 tez ile ikinci sırada ve "Sahne ve Görüntü Sanatları + Sanat Tarihi" ise 12 tez ile üçüncü sırada yer almaktadır. İki konu başlığı seçilen 209 lisansüstü tezin 167'si yüksek lisans, 23'ü doktora ve 19'u sanatta yeterlilik tezidir. İki konu başlığı seçilen 167 yüksek lisans tezinde; 'Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları'nda 74 tez, 'Sahne ve Görüntü Sanatları + İletişim Bilimleri'nde 15 tez ve 'Sahne ve Görüntü Sanatları + Sanat Tarihi'nde dokuz tez yazılmıştır. İki konu başlığı seçilen 23 doktora tezinde; 'Sahne ve Görüntü Sanatları + İletişim Bilimleri'nde dört tez, 'Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları' ile 'Sahne ve Görüntü Sanatları + Sanat Tarihi' konularında üçer tez yazılmıştır. İki konu başlığı seçilen 19 sanatta yeterlilik tezinde; 'Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları'nda 17 tez ve 'Güzel Sanatlar + Reklamcılık' ile 'Reklamcılık + Sahne ve Görüntü Sanatları' konularında birer tez yazılmıştır.

Üç konu başlığı seçilen 56 lisansüstü tezde, 'Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları + Sanat Tarihi' konuları yedi tez ile birinci sırada iken, üçer tez ile 'Radyo-Televizyon + Sahne ve Görüntü Sanatları + İletişim Bilimleri', 'Gazetecilik + Sahne ve Görüntü Sanatları + İletişim Bilimleri' ve 'Eğitim ve Öğretim + Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları' konuları ikinci sırada yer almaktadır. Üç konu başlığı seçilen 56 lisansüstü tezin 47'si yüksek lisans, sekizi doktora ve biri sanatta yeterlilik tezidir. Üç konu başlığı seçilen 47 yüksek lisans tezinde; 'Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları + Sanat Tarihi'nde yedi tez, 'Radyo-Televizyon + Sahne ve Görüntü Sanatları + İletişim Bilimleri' ile 'Gazetecilik + Sahne ve Görüntü Sanatları + İletişim Bilimleri' konularında üçer tez, 'Eğitim ve Öğretim + Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları'nda ise iki tez yazılmıştır. Üç konu başlığı seçilen sekiz doktora tezinin ise herbirinde farklı konu başlıkları seçildiği için bir sıralama yapılması mümkün olmamıştır. Üç konu başlığı seçilen bir sanatta yeterlilik tezinde de 'Eğitim ve Öğretim + Güzel Sanatlar + Sahne ve Görüntü Sanatları' konu başlığının seçildiği saptanmıştır.

Bu sonuçlara göre fotoğraf alanında yazılan tezlerde 'Sahne ve Görüntü Sanatları' ile 'Güzel Sanatlar' konularının yaygın olduğu gözlenmiştir. Ayrıca, lisansüstü tezlerde tek konu başlığı seçilen tezlerin iki veya üç konu seçilen tezlere göre daha fazla olduğu görülmüştür.

4. Sonuç

Bu araştırma, fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin genel görünümünü anlamak amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde fotoğraf alanında yazılan izinli statüsünde erişime açık 1983-2023 tarihleri arasında yazılmış 555'i yüksek lisans, 79'u doktora, 46'sı sanatta yeterlilik ve dokuz tıpta uzmanlık tezlerinden oluşan toplam 689 lisansüstü teze ulaşılmıştır. İzinsiz statüsündeki erişime kapalı olan 96 yüksek lisans, 22 doktora, iki sanatta yeterlilik tezi olmak üzere toplamda 120 lisansüstü tezin araştırmaya dahil edilememesi araştırmanın en önemli kısıtını oluşturmuştur.

İzinli statüsündeki erişime açık 689 lisansüstü tez; tez türü, yazım dili, yılı, üniversite, anabilim dalı/anasanat dalı/bilim dalı ve tez konusu başlıkları doğrultusunda içerik çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmiştir. Lisansüstü tezler hem toplam olarak hem de lisansüstünün bileşenleri olan yüksek lisans, doktora, sanatta yeterlilik ve tıpta uzmanlık tezleri ayrıca incelenmiş ve bulgular bölümünde detaylı olarak sunulmuştur. Lisansüstü tezlerde saptanan bulgular şunlar olmuştur:

Fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezlerinden oluştuğu, buna karşın doktora, sanatta yeterlilik ve tıpta uzmanlık tezlerinin sayıca daha sınırlı kaldığı görülmüştür.

Lisansüstü tezlerde yazım dili ağırlıklı olarak Türkçe'dir. Türkçe'den sonra tercih edilen dilin İngilizce olmasına rağmen, Türkçe tezlerin sayısı ile karşılaştırıldığında çok daha az sayıda İngilizce tez yazıldığı saptanmıştır.

Çalışmada belirlenen zaman aralığı olan 1983-2023 yılları arasında, en fazla lisansüstü tez yazılan yılın 2019 yılı olduğu belirlenmiştir. 2019 yılındaki bu yüksek değerinin nedeninin, bu yılda yazılmış olan fazla sayıdaki yüksek lisans tezi olduğu saptanmıştır. 2019 yılında yazılan 91 tez ile yüksek lisans tezlerinin sayısındaki ani yükseliş tabloda çok belirgindir; bu sayı kendinden önceki yıl yazılan 19 tezin 4,5 katından fazla iken kendisinden sonraki yıl yazılan 29 tezin üç katından fazladır. Buna ek olarak, lisansüstü tezlerde 2006 yılından itibaren artış görülmüştür. 2006-2023 yılları arasında her yıl 13-38 tez üretilmiştir. Bu açıdan 2019 yılındaki bu yüksek tez sayısının nedeninin araştırılabileceği düşünülmektedir.

Lisansüstü tezler yazıldığı üniversiteler açısından ele alındığında, en çok tez yazılan üniversitelerin devlet üniversiteleri olduğu görülmüştür. Lisansüstü tezlerin en fazla yazıldığı üniversiteler Marmara Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olmuştur. Bu üç üniversitenin lisans düzeyinde fotoğraf bölümleri bulunmaktadır. Buna ek olarak, Marmara Üniversitesi'nin ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nin Güzel Sanatlar Enstitüsü bünyesinde fotoğraf yüksek lisans ve sanatta yeterlilik eğitimleri verilmektedir (Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 2024; Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 2021). Dokuz Eylül Üniversitesi'nde de Güzel Sanatlar Enstitüsü'nde fotoğraf yüksek lisans eğitimi verilmesine ek olarak, fotoğraf bölümünün öğretim üyeleri Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı'ndaki yüksek lisans ve sanatta yeterlilik programlarına katkıda bulunmaktadır (DEÜ- GSF, 2024). Fotoğraf alanında sundukları bu eğitimlerin en çok tez yazılan üniversiteler olmalarında etkili olduğu düşünülmektedir.

Lisansüstü tezlerin yazıldığı anabilim dalı, anasanat dalı veya bilim dalı açısından 148 dalda tez yazıldığı ve bu açıdan çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Bu 148 dal içerisinde Fotoğraf Anasanat Dalı'nın ön plana çıktığı saptanmıştır. Onun ardından Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı ile Resim Anasanat Dalı gelmektedir. Lisansüstü tezlerde ağırlıklı olarak tercih edilen konuların ise 'Sahne ve Görüntü Sanatları' ile 'Güzel Sanatlar' olduğu görülmüştür. Bu ağırlıklı olan dallar ve konuların yanısıra birçok farklı dalda ve çeşitli konularla bağlantılı olarak fotoğraf alanında lisansüstü tez yazıldığı saptanmıştır. Bu doğrultuda farklı disiplinlerde ve konularda hazırlanmış olan lisansüstü tezlerin fotoğraf alanını farklı açılardan ele aldıkları ve çalışma alanını genişlettikleri ifade edilebilir. Bu durum fotoğrafın toplumsal hayatın merkezinde yer aldığını göstermekte olduğu şeklinde ifade edilebilir.

Fotoğrafın icat edildiği dönemden beri kaydettiği görüntü ile benzerlik taşıdığı ve gerçeği sunduğuna ilişkin kanaat, onun sanatın yanısıra pek çok farklı alan ve bilimler tarafından da kendi alanları dahilinde kullanılmasına neden olmuştur. Türkiye'de fotoğraf alanında yazılan lisansüstü tezlerin genel durumunu ortaya koymayı hedefleyen bu çalışmada da fotoğrafın toplumsal hayat ve bilim alanındaki yaygınlaşmış varlığının dikkat çekici olduğu söylenebilir. Ayrıca fotoğraf bir araç olarak kullanılırken, bilinçli bilimsel araştırmalara giden yolda fotoğraf ve gerçeklik konusunda yazılan tartışmaların da göz önünde bulundurulması önem arz etmektedir.

Finansman/ Grant Support

Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.
The author(s) declared that this study has received no financial support.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.
The authors have no conflict of interest to declare.

Açık Erişim Lisansı/ Open Access License

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).
Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.

Kaynaklar

- Akça, F. (2011). *Türkiye’de Fotoğraf Ana Sanat Dallarında Yapılan Yüksek Lisans Tezlerinin İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baudelaire, C. (1980), *The Modern Public and Photography*, (Ed.: A. Trachtenberg), *Classic Essays on Photography*, s.83-91, New Haven, CT: Leete’s Island Books.
- Benjamin, W. (2011), *Fotoğrafın Kısa Tarihi – Teknik Araçlarla Yeniden-Üretim (Çoğaltma) Çağında Sanat Eseri*, (Çev.: Osman Akınhay), İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Berger, J. (2005), *Görme Biçimleri*, (Çev.: Yurdanur Salman), İstanbul: Metis Yayınları.
- Berger, J. (2015), *Bir Fotoğrafı Anlamak*, (Çev.: Beril Eyüboğlu), İstanbul: Metis Yayınları.
- Campany, D. (2015), *Önsöz*, (Ed.: J. Hacking), *Fotoğrafın Tüm Öyküsü*, s.8-16, İstanbul: Hayalperest Yayınları.
- Cartwright, L. ve Sturken, M. (2001). *Practices of Looking: An Introduction to Visual Culture*, Oxford, New York: Oxford University Press.
- Chandler, D. ve Munday, R. (2018), *Medya ve İletişim Sözlüğü*, (Çev.: Babacan Taşdemir), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Clarke, G. (2017), *Güzel Sanatların Bir Dalı Olarak Fotoğraf*, (Çev.: Maide Meltem Aydemir), İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Değirmenci, K. (2016), *Fotoğrafın İmgeleri: Temsil, Gerçeklik ve Dijital Çağda Fotoğraf*, 1. Baskı, İstanbul: Doğu Kitabevi.
- DEÜ-GSF (Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi) (2024), *Fotoğraf*, <https://gsf.deu.edu.tr/tr/fotograf/>, (Erişim Tarihi: 11.09.2024).
- Eastlake, L. E. (1980), *Photography*, (Ed.: A. Trachtenberg), *Classic Essays on Photography*, s.39-71, New Haven, CT: Leete’s Island Books.
- Fiske, J. (2003), *İletişim Çalışmalarına Giriş*, (Çev.: Süleyman İrvan), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Flusser, V. (2009), *Bir Fotoğraf Felsefesine Doğru*, (Çev.: İhsan Derman), İstanbul: Hayalbaz Kitap.
- Freund, G. (2006), *Fotoğraf ve Toplum*, (Çev.: Şule Demirkol), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Frizot, M. (1998), *Light Machines: On the Threshold of Invention*, (Ed.: M. Frizot), *A New History of Photography*, s.14-22, Köln: Könemann.
- Geray, H. (2004), *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş: İletişim Alanından Örneklerle*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gezgin, S. (1996), *İşlevsel Fotoğrafçılık*, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (3), s.17-20.
- Hansen, A. ve Machin D. (2019), *Media and Communication Research Methods*, London: Red Globe Press.
- Gunter, B. (2012), *The Quantitative Research Process*, (Ed.: K. B. Jensen), *A Handbook of Media and Communication Research: Qualitative and Quantitative Methodologies*, s.237-264, London and New York: Routhledge, Taylor&Francis Group.
- Kanburoğlu, Ö. (2002), *Kitle İletişiminde Haber Fotoğrafının Yeri ve Önemi*, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(12), s.401-414.
- Kanburoğlu, Ö. (2003), *Basında Haber Fotoğrafı Kullanımı*, Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Kanburoğlu, Ö. (2010), *A’dan Z’ye Fotoğraf*, 3. Baskı, İstanbul: Say Yayınları.
- Kasım, M. (2003), *Fotoğrafı Öğrenirken*, 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Kasım, M. (2008), Basında Haberin Anlatımında Fotoğrafın Rolü, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 10(1-2),s. 431-448.
- Kasım, M. (2013), *Reklam Fotoğrafçılığı*, 2. Baskı, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kerlinger, F. N. (1973), *Foundations of Behavioral Research*, New York: Holt, Rinehart ve Winston, Inc..
- Kılıç, L. (2008), *Fotoğraf ve Sinemanın Toplumsal Tarihi*, 1. Baskı, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Kılıç, L. (2012), *Fotoğrafa Başlarken*, 4. Baskı, Ankara: Dost Kitabevi.
- Kılıç, L. (2013), Durağan ve Hareketli Görüntünün Öyküsü, (Ed.: T. F. Uçar), *Görsel Kültür*, s.103-135, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1394. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Kılıç, L. (2021), *Işıklı Resmetme Terimleri*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (2024), *Genel Bilgiler*, <https://gsf.marmara.edu.tr/fakulte/genel-bilgiler>, (Erişim Tarihi: 11.09.2024).
- Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (2021), *Fotoğraf Bölümü*, <https://msgsu.edu.tr/akademik/guzel-sanatlar-fakultesi/bolumler/fotograf/>, (Erişim Tarihi: 11.09.2024).
- Mirzoeff, N. (1999), *An Introduction to Visual Culture*, London and New York: Routhledge, Taylor&Francis Group.
- Mitchell, W. J. (1992), *The Reconfigured Eye*, Cambridge, MA: MIT Press.
- Modiano, A. (2007), *Fotoğraf Tarihine Giriş*, 1. Baskı, Antalya: Art Studio Yayıncılık.
- ÖSYM (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi) (2024), *Tanımlar*, <https://www.osym.gov.tr/TR,1371/tanimlar.html>, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- Slater, D. (1995), Photography and Modern Vision: The spectacle of 'natural magic', (Ed.: C. Jenks), *Visual Culture*, s.218-238, London and New York: Routhledge, Taylor&Francis Group.
- Sontag, S. (2008), *Fotoğraf Üzerine*, (Çev.: Osman Akinhay), İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Trachtenberg, A. (1980), Introduction, (Ed.: A. Trachtenberg), *Classic Essays on Photography*, s.vii-xiii, New Haven, CT: Leete's Island Books.
- Turan, E. (2012), Fotoğrafın Tarih Öncesi, (Ed.: F. Bodur), *Fotoğraf Tarihi*, s.2-30, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1610. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- TFSF (Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonu) (2013), *Temel Fotoğraf Bilgisi*, Ankara : Öncü Basımevi.
- Ulusal Tez Merkezi (2024), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tarama.jsp>, (Erişim Tarihi:17.04.2024).
- Wimmer, R. D. ve Dominick J. R. (2007), İçerik Çözümlemesi, (Çeviren: Ümit Atabek), (Eds.: G. Ş. Atabek ve Ü. Atabek), *Medya Metinlerini Çözümlemek: İçerik, Göstergebilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri*, s.19-45, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Yıldırım, B. (2015), İçerik Çözümlemesi Yönteminin Tarihsel Gelişimi Uygulama Alanları ve Aşamaları, (Ed.: B. Yıldırım), *İletişim Araştırmalarında Yöntemler*, s.105-155, İstanbul: Literatürk Academia.
- YÖK (Yükseköğretim Kurulu) (2024). *Üniversitelerimiz*. <https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz>, (Erişim Tarihi: 14.06.2024).